

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. dhr. Van Nispen

Plaats/datum:
Utrecht, 4 april 2016

Onderwerp:
Reactie initiatiefvoorstel 'meer en beter bewegingsonderwijs'.

Geachte heer Van Nispen, Beste Michiel,

Met veel belangstelling hebben wij kennis genomen van uw initiatiefvoorstel van wet: 'meer en beter bewegingsonderwijs'. Het vak bewegingsonderwijs is een bijzonder en belangrijk onderdeel van het curriculum in het primair onderwijs, waarbij onze leerlingen niet alleen motorische, maar ook spelvaardigheden opdoen. Zoals u gevraagd heeft reageren wij middels deze brief op het initiatiefvoorstel van wet.

De PO-Raad merkt dat het bewegingsonderwijs in toenemende mate in de belangstelling staat van de samenleving, uw Kamer en onze achterban. Onze inzet is er op gericht dit momentum te benutten teneinde het draagvlak verder te vergroten. Dit doen we niet alleen door middel van de door ons en het Ministerie van Onderwijs gemaakte afspraken in het Bestuursakkoord-PO en het Plan van Aanpak bewegingsonderwijs, maar ook door de bredere inzet op een gezonde leefstijl middels De Gezonde School-aanpak. In onze strategische beleidsagenda 'Om de leerling' beschrijven we daarom dat we het bevorderen van een gezonde leefstijl zien als een belangrijke randvoorwaarde voor de inrichting van ons onderwijs.

Wij zien de opdracht om ons onderwijs, door domeingericht te werken en te investeren in de persoonsvorming van leerlingen, meer toekomstgericht te maken. Een andere belangrijke ontwikkeling is de integratie tussen onderwijs, voorschoolse educatie (VVE) en opvang in zogenaamde Integrale Kindcentra (IKC's). Daarbovenop leven er wensen vanuit maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en andere overheden om (meer) ruimte in het curriculum op te nemen voor: cultuuronderwijs, techniekonderwijs, lessen ondernemerschap, burgerschapsonderwijs, digitale vaardigheden, programmeren, Engels, Chinees, voedselvaardigheden en mediavaardigheden. Uiteraard naast de traditionele aandacht voor 'kernvakken' als Rekenen en Taal. Waarschijnlijk is deze opsomming niet compleet, maar het is belangrijk om te onderkennen dat het curriculum van onze scholen (en leerlingen) niet oneindig uit te breiden is.

De beste kansen ter verbetering van het bewegingsonderwijs zijn om hiertoe aan te sluiten bij het draagvlak in de sector en de bestaande afspraken uit het Bestuursakkoord-PO en dit op lokaal niveau in te vullen met betrokkenheid van leraren en ouders. Naar aanleiding van het Bestuursakkoord-PO hebben wij met het Ministerie van Onderwijs al de volgende afspraken gemaakt in het plan van aanpak bewegingsonderwijs:

- “PO-Raad en OCW creëren een substantiële kopgroep van regio’s die een voortrekkersrol willen vervullen. Met gemeenten worden hiertoe convenanten afgesloten waarin afspraken worden gemaakt hoe de kwantiteit en de kwaliteit van het bewegingsonderwijs worden verhoogd. Uitgangspunt is het streven naar méér bewegingsonderwijs en een versterking van het buitenschoolse aanbod. In 2017 is tenminste de G37 bereikt.
- OCW stelt in overleg met de sociale partners de Lerarenbeurs open voor leraren om een brede bevoegdheid gym te behalen, zonder dat hun recht op vergoeding van een bachelor- of masteropleiding vervalt.
- OCW en de PO-Raad brengen belemmeringen in kaart en spannen zich in voor het wegnemen van deze belemmeringen en het bevorderen van samenwerking tussen de onderwijs- en sportinfrastructuur.”¹

De norm van onze sector is glashelder; leerkrachten moeten altijd bevoegd zijn en scholen geven altijd minimaal twee uren bewegingsonderwijs. De belangrijke obstakels in de realisering van deze norm zijn tot noch toe het gebrek aan gymaccommodaties en het gebrek aan structurele financiële middelen. De PO-Raad heeft geen specifieke voorkeur voor het inzetten van een reguliere groepsleerkracht of een vakleerkracht. Voor sommige schoolbesturen geldt echter dat het inzetten van vakleerkrachten strijdig is met de onderwijskundige en/ of pedagogische visie. Keuzevrijheid op schoolniveau is daarom van belang.

De PO-Raad hecht sterk aan de vrijheid van het onderwijs. Het invoeren van een wettelijke urennorm en de verplichting tot het inzetten van een vakleerkracht achten wij in strijd met dit belangrijke, grondwettelijke beginsel. Daarnaast ontbreekt het aan draagvlak onder leraren, schoolleiders en schoolbesturen. Wij vragen u daarom financiële ruimte te creëren voor scholen die zelf hun leerlingen een uitdagender beweegaanbod willen geven en te bezien wat het effect hiervan is, alvorens scholen nieuwe verplichtingen op te leggen. In bijlage 1 reageren wij uitgebreider op uw initiatiefvoorstel van wet.

Met vriendelijke groet,

Rinda den Besten

Voorzitter PO-Raad

¹ Zie bijlage 2 plan van aanpak bewegingsonderwijs

Bijlage 1

Uitgebreide reactie op initiatief voorstel van wet en memorie van toelichting 'meer en beter bewegingsonderwijs'

Probleemschets

In de Memorie van Toelichting wordt in de probleemschets besproken dat ruim 10 procent van de kinderen aan overgewicht lijdt en dat dit wordt veroorzaakt door ongezonde voeding en onvoldoende sport- en beweegmomenten. Ook zorgen over een toename van welvaartsziekten en de daarmee gepaard gaande maatschappelijke kosten zijn onderdeel van de argumentatie om te komen tot dit wetsvoorstel. Vervolgens stelt de indiener dat bewegen iets is "wat je, net als rekenen en schrijven, moet leren" en dat het voor de hand ligt "dit te organiseren op de plaats waar alle kinderen samen komen, namelijk op school".

Uiteraard wil de PO-Raad het probleem van overgewicht, welvaartsziekten en het belang van preventie niet bestrijden. Sterker: in onze strategische beleidsagenda 'Om de leerling' beschrijven we dat we het bevorderen van een gezonde leefstijl zien als een belangrijke randvoorwaarde voor de inrichting van ons onderwijs. Naast het stimuleren en stellen van normen voor het vak bewegingsonderwijs doen we dit middels de Gezonde School-aanpak. Hierin worden scholen en leerlingen in staat gesteld om zich voor verschillende gezondheidsthema's in te zetten.

De inhoudelijke argumentatie van de indiener komt niet veel verder dan dat hij de school als een belangrijke vindplaats ziet voor kinderen die met deze problematiek kampen, of door preventie te voorkomen dat zich dergelijke problemen ontwikkelen. De PO-Raad vindt dit een gevaarlijk precedent scheppen. Een school is namelijk, doordat alle kinderen en hun ouders er komen, een vindplaats voor elk probleem dat onze samenleving in meer of mindere mate ervaart. Ons primaire doel is echter het opleiden van kinderen en het bijdragen aan hun ontwikkeling.

Ook het verband tussen de probleemschets en het introduceren van een wettelijke plicht tot minimaal 3 uren bewegingsonderwijs is onvoldoende onderbouwd. Voor de leerdoelen van het vak bewegingsonderwijs kunnen 2 uren voldoende zijn, voor wat betreft de internationale beweegnorm komt de initiatiefnemer met 3 uren niet in de buurt van de gewenste dagelijkse 30 minuten. Overigens gaat de beweegnorm uit van beweging in het algemeen, terwijl het bewegingsonderwijs een vak is met leer- en kerndoelen.

Onderbouwing

Het recht van het kind om te leren bewegen en zich te ontwikkelen, en het belang van een gezonde en sportieve samenleving zijn zeer belangrijke waarden die de PO-Raad ook volledig erkent. Echter, beide argumenten zijn niet exclusief het domein van het bewegingsonderwijs. Sterker; door middel van de Gezonde School stimuleert de PO-Raad al geruime tijd dat deze belangen breder bediend worden. De impliciete veronderstelling dat wanneer er minder dan 3 lessen bewegingsonderwijs gegeven wordt dit recht en deze belangen geweld aangedaan worden werpen wij verre van ons. Sport en bewegen dient niet eendimensionaal bekeken te worden als exclusief onderdeel van het vak bewegingsonderwijs, maar kunnen ook onderdeel zijn van reguliere lessen in andere vakken, het speelkwartier en het buitenschoolse aanbod.

Naast de eerdergenoemde gezondheidspreventieve argumenten, noemt de indiener in zijn nadere onderbouwing het bestrijden van sociaaleconomische gezondheidsverschillen als reden voor zijn voorstel van wet. De PO-Raad is van mening dat het onderwijs weliswaar een bijdrage kan leveren aan sociale mobiliteit, maar dat sociaaleconomische motieven geen onderdeel zouden moeten zijn van overwegingen om de inhoud van het curriculum aan te passen. Voor wat betreft de beargumenteerde mogelijke verwerving van sociaalemotionele vaardigheden geldt dat dit uiteraard moet gelden voor het hele curriculum en derhalve niet exclusief voor het vak bewegingsonderwijs geldt. Het argument dat bewegen leidt tot betere leerprestaties is de PO-Raad bekend. Het aantal onderzoeken dat hiernaar gedaan is, is echter in conclusies en afbakening zeer diffuus. Zo is het de vraag of deze stelling nu geldt voor zware inspanning (sport), matige inspanning (bijvoorbeeld lopen of fietsen naar school) of voor elke vorm van inspanning. Het licht positieve effect is dus vooralsnog niet exclusief toe te wijzen aan het bewegingsonderwijs. Gelukkig wordt er steeds uitgebreider onderzoek gedaan zodat de wetenschappelijke evidentie mogelijk toeneemt.

Vrijheid van onderwijs

Onze Grondwet regelt in Artikel 23 dat schoolbesturen zelf verantwoordelijk zijn voor de richting en inrichting van het onderwijs. Doormiddel van het voorschrijven van een wettelijk minimum aantal lessen wordt deze vrijheid doorbroken. Dit geldt niet alleen voor het vak bewegingsonderwijs, maar ook voor andere vakken waaraan scholen minder tijd kunnen besteden. De verplichting tot het inzetten van vakleerkrachten voor het bewegingsonderwijs leidt er toe dat scholen beperkt worden in hun (financiële) mogelijkheden om vakleerkrachten voor andere vakken aan te stellen. Daarnaast gaat dit voorstel van wet voorbij aan de bestaande praktijk waarin sector en overheid doormiddel van overleg tot overeenstemming over het te voeren beleid komen. De PO-Raad vindt het onwenselijk de vrijheid van richting en inhoud van het onderwijs te doorbreken en vindt de precedentwerking naar andere vakken/ domeinen een reëel gevaar. Hierdoor bestaat het risico dat

honderd jaar na invoering, de vrijheid van onderwijs afkalft of zelfs afgeschaft wordt.

Onbehoorlijk bestuur

Op dit moment is een leerkracht in het basisonderwijs bevoegd om bewegingsonderwijs te geven wanneer hij de eerstegraads lerarenopleiding lichamelijke opvoeding afgerond heeft, na de pabo de *Leergang Vakleraar bewegingsonderwijs via pabo* afgerond heeft of groepsleerkracht is die is afgestudeerd aan de pabo voor 2005. In het Bestuursakkoord-PO van juli 2014 zijn het Ministerie van Onderwijs en de PO-Raad overeengekomen dat de Lerarenbeurs wordt opengesteld "om een brede bevoegdheid gym te behalen". Deze afspraak is bekrachtigd in het in 2015 vastgestelde Plan van Aanpak Bewegingsonderwijs. Hiertoe is vanaf april 2015 de inschrijving hiervoor geopend en bleek deze na enkele maanden overtekend. Er is dus een enorme belangstelling bij leerkrachten en schoolbesturen voor het behalen van de aanvullende bevoegdheid. Ook in 2016 en 2017 wordt leerkrachten de gelegenheid geboden hun brede bevoegdheid te halen.

Vanaf het najaar van 2015 volgt dus een eerste groep leerkracht de genoemde leergang teneinde een brede bevoegdheid te behalen. Dat zei nu, tijdens het volgen van de leergang, geconfronteerd worden met dit initiatiefvoorstel van wet is demotiverend voor de betreffende leerkrachten en schoolbesturen. Daarnaast zou deze derde interventie in 15 jaar van overheidswege in het vak bewegingsonderwijs als een vorm van onbehoorlijk bestuur gezien kunnen worden. Schoolbesturen worden immers continu gevraagd de bakens wat betreft het te voeren financieel- en personeelsbeleid aan te passen.

Lesuren

De Memorie van Toelichting kiest ervoor om het bewegingsonderwijs een status aparte geven. Er is immers voor geen enkel vak in het basisonderwijs sprake van een wettelijk verplicht aantal lesuren. De indiener scheidt hiermee een precedent welke kan resulteren in een staatscurriculum. De situatie in het primair onderwijs is onvergelykbaar met het voortgezet onderwijs, waar leerlingen een veel hoger aantal uren onderwijs genieten.

Door de afspraken, tussen het Ministerie van Onderwijs en PO-Raad namens de sector, af te doen als "niet onomstreden" en onvoldoende bindend doet de indiener geen recht aan de sterke norm die de sector zichzelf heeft opgelegd. Het feit dat gemeenten, via het gemeentefonds, slechts gecompenseerd worden voor het beschikbaar stellen van accommodaties voor bewegingsonderwijs voor ongeveer 2 lesuren per week per jaargroep wijst er op dat de Wetgever de zelfde urennorm als de sector hanteert.

Vakleerkracht/ groepsleerkracht

In de Memorie van Toelichting op het initiatiefvoorstel van wet wordt beargumenteerd dat “op basisscholen waar het bewegingsonderwijs door vakleerkrachten wordt verzorgd de kwaliteit als hoger wordt beschouwd dan op scholen waar dat gebeurt met groepsleerkrachten”. Ook wordt gesteld dat de deskundigheid van vakleerkrachten door directeuren van basisscholen hoger wordt geacht dan die van groepsleerkrachten. De PO-Raad onderschrijft deze argumentatie. Het is echter een argumentatie die niet als exclusief geldt voor het vak bewegingsonderwijs. Een allround schaatser als Sven Kramer verliest de 500 meter sprint ook niet voor niets van specialist Michel Mulder.

Wij vragen dus de indiener expliciet of hij het wenselijk acht om in het basisonderwijs de vakleerkracht als norm te gaan hanteren. Onderwijsinhoudelijk is daar best wel wat voor te zeggen. Echter, een belangrijk deel van de PO-Raad achterban is van mening dat er ook pedagogische redenen zijn om de voorkeur te geven aan een reguliere groepsleerkracht (met een brede bevoegdheid). Een voorbeeld hiervan is het belang om leerlingen in verschillende omgevingen te zien. Een leerling die mindere resultaten laat zien op cognitieve vakken, maar uitblinkt op bewegingsonderwijs heeft recht op een genuanceerd oordeel van de groepsleerkracht. Ook vinden scholen het voor jonge kinderen, kinderen met een autismespectrumstoornis en kinderen met hechtingsproblematiek niet altijd verstandig om hun leerlingen te confronteren met te veel verschillende leerkrachten. Los daarvan zijn de financiële implicaties van het inzetten van vakleerkrachten (al dan niet in combinatie met groepsleerkrachten) fors.

Met een verwijzing naar een bericht in Dagblad Trouw wordt gesteld dat op veel scholen de gymleraren als vakleerkracht verdwijnen.² De PO-Raad heeft vooralsnog geen aanwijzingen voor een absolute daling van het aantal vakleerkrachten. Wel is het zo dat voor wat betreft een flink aandeel van de scholen in ons land er problematiek rond krimp van de leerlingenpopulatie speelt. We durven wel te stellen dat het voor kleinere scholen, of kleiner wordende scholen moeilijker is om vakleerkrachten (niet alleen voor bewegingsonderwijs, maar voor alle vakken) en andere specialisten in en om de school in dienst te houden. De oorzaak hiervan is echter vooral gelegen in een (forse) daling van de financiële middelen bij deze scholen.

² <http://www.trouw.nl/tr/nl/4508/Sport/article/detail/3431172/2013/04/24/Geen-geld-meer-voor-echte-gym.dhtml>

Accommodaties

Als het gaat om accommodaties dan is de Memorie van Toelichting op het initiatiefvoorstel van wet veel te optimistisch. Er zijn de indiener, zo schrijft hij, geen objectieve problemen bekend. Wanneer iets een probleem genoemd mag worden is uiteraard een definitiekwestie, maar dit verbaast de PO-Raad toch zeer. Onze achterban en leerlingen krijgen helaas nog te vaak te maken met situaties waarin er met bussen naar gymaccommodaties gereisd moet worden. Als de locatie dichterbij is, maar er bijvoorbeeld een gevaarlijke weg overgestoken dient te worden dan zijn er vaak vrijwilligers nodig om de leerlingen te begeleiden. Uiteraard is het zo dat dit soort situaties vaker voorkomen wanneer er een wettelijke verplichting zou komen die uitgaat van een hoger aantal uren dan de huidige praktijk.

Bijkomende problemen ontstaan in gemeenten en op scholen waar leerlingengroei of juist krimp plaatsvindt. In situaties waar leerlingengroei plaatsvindt is de capaciteit van nabijgelegen accommodaties soms onvoldoende. In krimpregio's worden soms door bezuinigingen vanuit de gemeentelijke overheid de lokale sporthal en het zwembad gesloten. Uiteraard zijn er ook gevallen waarin er beter en creatiever gebruik gemaakt kan worden van de bestaande infrastructuur. Maar we moeten daar wel realistisch over zijn. Los van weersinvloeden die het geven van bewegingsonderwijs in de buitenlucht niet altijd mogelijk maken, is het ook nog eens zo dat (met name in de bebouwde omgeving) de afstand tot sportvelden groot is. Ook speelpleinen of parken (met voldoende faciliteiten en ruimte) zijn vaak onvoldoende beschikbaar. Los daarvan geldt dat wanneer er op reguliere basis (bewegings)onderwijs gegeven wordt op een externe locatie, dit tot structureel hogere verzekeringspremies leidt.

Vrijheid van onderwijs 2

In de Memorie van Toelichting op het wetsvoorstel wordt de nulmeting bewegingsonderwijs aangehaald en op basis daarvan gesteld dat maar 5 procent van de scholen drie uren inroostert en "bijna de helft van de scholen geen vakleerkracht gebruikt". Deze presentatie van feiten, zonder beschrijving van de oorzaken doet geen recht aan de obstakels die scholen ervaren bij het inplannen van meer uren in het curriculum of het inzetten van vakleerkracht. Hiermee wordt de schijn gewekt dat scholen de financiële ruimte, roostercapaciteit en gymaccommodaties beschikbaar hebben om deze keuze te maken. Het tegendeel lijkt echter waar: scholen zien vaak geen mogelijkheden om de kwalitatieve en kwantitatieve inzet op bewegingsonderwijs te versterken. Derhalve is van een volledige vrijheid van onderwijs voor wat betreft het vak bewegingsonderwijs vaak geen sprake. Op dit moment voert de PO-Raad een onderzoek uit naar de vraag hoeveel scholen, vrijwillig tot een kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van het bewegingsonderwijs willen overgaan maar dit nog niet kunnen.

Ouders

Voor het argument dat ouders het bewegingsonderwijs belangrijk achten is de PO-Raad gevoelig. Het is belangrijk dat ouders, medewerkers, bestuurders en ook kinderen (mede) vorm geven aan de inrichting van het onderwijs. Uit onderzoek blijkt echter dat ouders ook waarde hechten aan andere vakken, in de eerste plaats vooral taal en rekenen. Ook zou een kwalitatieve en of kwantitatieve uitbreiding van het bewegingsonderwijs juist niet door de wetgever aan scholen en ouders opgelegd moeten worden, maar onderdeel moeten zijn van de dialoog die ouders, medewerkers, bestuurders (en soms kinderen) op schoolniveau met elkaar voeren.

Werkdruk

De werkdruk in het onderwijs neemt stevig toe. Dit wordt, zo geven schoolbesturen aan³, vooral veroorzaakt door een opeenstapeling van "regels en verplichtingen". Voor de PO-Raad is het belangrijk dat de Rijksoverheid consequent is in haar benadering van onze sector. Een zwalkend beleid draagt daar niet aan bij, leidt tot onduidelijkheid en ontbeert het benodigde draagvlak bij schoolleiders en leerkrachten.

Commissie-Dijsselbloem

In de periode 2007 – 2008 heeft de Tweede Kamer een parlementair onderzoek naar onderwijsvernieuwingen uitgevoerd. In 2014 vroeg uw Kamer de Onderwijsraad om na te gaan wat de invloed is geweest van de commissie-Dijsselbloem op de onderwijspolitiek en of er redenen zijn het huidige onderwijsbeleid te veranderen. In haar advies 'Onderwijspolitiek na de commissie-Dijsselbloem' doet de Onderwijsraad belangrijke aanbevelingen die in het kader van dit wetsvoorstel saillant zijn. Zo heeft de Onderwijsraad uw Kamer geadviseerd om u te "beperken tot de hoofdlijnen". Politici moeten ervoor waken (gefragmenteerd) in te grijpen in de inrichting van het onderwijs op scholen, zo motiveert de Onderwijsraad deze aanbeveling.

Ook de hoofdconclusies van de commissie-Dijsselbloem zelf zijn verrassend actueel in het licht van uw voorstel van wet. Zo concludeerde de commissie dat "de pedagogische-didactische vrijheid van scholen werd beperkt". Deze conclusie behandelt voornamelijk de afbakening tussen onderwijs en politiek ten aanzien van de inrichting van het onderwijs. Ook de conclusie dat beleidsprocessen onzorgvuldig zijn geweest is het teruglezen waard. Zo stelde de commissie vast dat de aanleiding voor vernieuwingen vaak buiten het onderwijs zelf lag. Het gevolg hiervan was het ontstaan van tunnelvisie waardoor beleidsproblemen van de politiek niet direct gevoeld werden door de onderwijsgeevenden, terwijl er omgekeerd te weinig aandacht van de politiek was voor concrete problemen in het veld.

³ <http://www.destentor.nl/regio/zwolle/noodkreet-zworse-scholen-onderwijs-wordt-onwerkbaar-1.5806124>

Financiële consequenties

Het initiatiefwetsvoorstel geeft een (terechte) bloemlezing van de verschillende mooie en lovenswaardige initiatieven die er in ons land zijn om het bewegingsonderwijs te versterken. Er is echter verzuimd om de grootste overeenkomst tussen deze successen de benoemen: externe financiering. De O-meting Bewegingsonderwijs in het primair onderwijs uit 2013 van het Mulier Instituut⁴ laat zien dat de situatie en ontwikkeling van bewegingsonderwijs sterk per locatie/regio verschilt. Een logische verklaring hiervoor is de mate waarin er sprake is van externe financiering. De PO-Raad constateert dat wanneer scholen een (kwalitatieve en/ of kwantitatieve) extra inzet plegen op het vak bewegingsonderwijs dit vaak voortkomt uit externe financiering. Deze financiering is bijna altijd afkomstig van (gemeentelijke) overheden en voor wat betreft de Provincie Fryslân van een zorgverzekeraar, zoals de Memorie van Toelichting ook beschrijft. Dit geeft overigens indirect ook aan in welke beperkte mate het basisonderwijs zelf in staat is om het vak bewegingsonderwijs te versterken zonder extra financiële middelen en/ of toegang tot accommodaties.

De PO-Raad is blij dat de SP erkent dat de kwantitatieve en kwalitatieve verbetering van het bewegingsonderwijs structureel geld kost. Een bedrag van ongeveer 150 miljoen euro structureel voor de inzet van vakleerkrachten komt overeen met berekeningen die de sector zelf gemaakt heeft. Het beeld dat de Staatssecretaris schetst met zijn stelling dat een extra uur bewegingsonderwijs voor scholen niet tot extra (loon)kosten hoeft te leiden, ziet de PO-Raad als een theoretische exercitie. Dit vraagt scholen met een perfecte omvang in leerlingenaantal, een gymaccommodatie die geen reisafstand vergt en een vermindering van het aantal contracturen van groepsleerkrachten. Dat laatste acht de PO-Raad overigens volstrekt onwenselijk gezien de concurrentiepositie van arbeidsvoorwaarden in het primair onderwijs ten opzichte van andere sectoren.

De PO-Raad vindt de stelling in het initiatiefvoorstel van wet dat een uur extra bewegingsonderwijs geen financiële consequenties zou hebben voor wat betreft het gebruik van accommodaties onrealistisch. De indiener verwijst hiervoor naar gemeenten die creatief en multifunctioneel gebruik van accommodaties zouden moeten stimuleren, maar de PO-Raad heeft de indruk dat dit in veel gemeenten al de praktijk is. Het verdient in ieder geval aanbeveling om de veronderstelling van de initiatiefnemer te bespreken met de VNG om hier uitsluitel over te verkrijgen.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/11/15/nulmeting-bewegingsonderwijs.html>